

Metaphors in Coronary Cartoons by Al-Yawm Al-Sabeeh Magazine Based on Forsville Theory

Ali Asghar Habibi *

Associate Professor, Department of Arabic Language and Literature, Zabol University, Zabol, Iran

Abdul Basit Arab
Yousefabadi

Assistant Professor, Department of Arabic Language and Literature, Zabol University, Zabol, Iran

Mojgan Bayat Kashkoli

Masters Graduate of Arabic Language and Literature, Zabol University, Zabol, Iran

Abstract

semantically, discovering the relationship of some verbal metaphors with the intended message is out of reach of the audience, in which case the presence of visual metaphor to reinforce the message will be necessary. This cognitive phenomenon is called multidimensional metaphor. The emergence and spread of corona as an emerging phenomenon has led some magazines and websites to use cartoons made of multifaceted metaphors to convey corona messages. The message in such cartoons is produced through two visual and verbal cognitive expressions; therefore, it is necessary to discover the interaction of both dimensions. In the present study, based on the descriptive-analytical method and based on Forsville (1994) theory, the selected coronary cartoons of Al-Yaum Al-Sabeeh online magazine are examined. The results show that the cartoons in question contain metaphorical cognitive mechanisms; accordingly, the multifaceted metaphors of the cartoons in question - the most frequent of which (42%) are related to health issues - are in order to reinforce the message and help the messenger to identify the relationship between the origin and destination areas. Also, in none of the multidimensional metaphors in question was the possibility of reversing the origin and destination domains found.

Keywords: Polygonal Metaphor, Image, Cartoon, Corona, Al-Yawm Al-Sabeeh Magazine.

* Corresponding Author: ali_habibi@uoz.ac.ir

- This research has been done with the financial support of University of Zabol Vice Chancellor for Research with Grant Code (Research) 0941 Uoz-Gr

How to Cite: Habibi, A. A., Arab Yousefabadi, A. B., Bayat Kashkoli, M. (2021). Metaphors in Coronary Cartoons by Al-Yawm Al-Sabeeh Magazine Based on Forsville Theory. *Language Science*, Corona Special Letter, Vol. 8, 153-178. Doi: 10.22054/ls.2021.54876.1382

معناشناسی استعاره‌های چندوجهی در کاریکاتورهای کرونایی مجله‌الایوم السابع با استناد به الگوی فورسویل

علی اصغر حبیبی * دانشیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

عبدالباسط عرب یوسف آبادی استادیار گروه زبان و ادبیات عربی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

مژگان بیات کشکولی دانش‌آموخته کارشناسی ارشد زبان و ادبیات عربی، دانشگاه زابل، زابل، ایران

چکیده

از منظر معناشناسی، کشف روابط برخی از استعاره‌های کلامی با پیام موردنظر دور از دسترس مخاطب است؛ در این صورت، حضور استعاره تصویری، در جهت تقویت پیام، ضروری خواهد بود. از این پدیده شناختی با عنوان استعاره چندوجهی یاد می‌شود. بروز و شیوع کرونا، به‌عنوان پدیده‌ای نوظهور، برخی مجلات و سایت‌های مختلف را بر آن داشت تا برای القای پیام‌های کرونایی، از کاریکاتورهایی بر ساخته از استعاره‌های چندوجهی استفاده کنند. در چنین کاریکاتورهایی، پیام از طریق دو نمود شناختی تصویری و کلامی تولید می‌شود؛ لذا کشف تعامل هر دو بُعد ضروری می‌نماید. در پژوهش حاضر، تلاش شده باتکیه بر روش توصیفی-تحلیلی و با استناد به الگوی فورسویل (۱۹۹۴)، کاریکاتورهای منتخب کرونایی مجله‌الایوم السابع مورد بررسی قرار گیرد. نتایج نشان داد کاریکاتورهای موردبحث حاوی سازوکارهای شناختی استعاره است؛ براین اساس، استعاره‌های چندوجهی کاریکاتورهای موردبحث، که پربسامدترین آن (۴۲٪) مربوط به مباحث بهداشتی است، در راستای تقویت پیام است و به شناسایی اشکال ارتباط حوزه‌های مبدأ و مقصد به پیام‌گیر یاری می‌رساند. همچنین، در هیچ‌یک از استعاره‌های چندوجهی موردبحث، امکان معکوس‌شدگی حوزه‌های مبدأ و مقصد یافت نشد.

کلیدواژه‌ها: استعاره چندوجهی، تصویر، کاریکاتور، کرونا، مجله‌الایوم السابع.

این پژوهش با حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه زابل با کد گرنت (پژوهانه) UOZ-GR ۰۹۴۱ انجام شده است.

* نویسنده مسئول: ali_habibi@uoz.ac.ir

۱. مقدمه

در زندگی بشر، همه موضوعات و تحولات بر یکدیگر اثرگذار است. در واقع موضوعات و چالش‌های نوین بشری همچون ویروس کرونا می‌تواند ظواهر پدیده‌های اجتماعی، فرهنگ، حاکم و ادبیات را متحول کند. این بدان جهت است که ویروس کرونا تقریباً همه چیز را در جهان تحت الشعاع قرار داده، چنان‌که اکثر متفکران، جامعه‌شناسان و فلاسفه از جهان جدید یا پساکرونا سخن می‌گویند. ادبیات نیز از این مسئله مستثنا نیست و آثار ادبی مکتوب، شفاهی و مندرج در فضای مجازی، خود را برای تأثیرپذیری مستقیم از پدیده کرونا آماده کرده‌اند. کرونا باعث تعطیلی و پسرفت برخی از مشاغل و فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی شد؛ اما ادبیات را نتوانست متوقف کند، بلکه موجبات آرایش سخن در تمامی عرصه‌های ادبی را فراهم آورد. ادبیات، با تحلیل وضعیت کرونا و پیش‌بینی حوادث احتمالی ناشی از شیوع آن، هم روایتی صحیح و تاریخی قابل اعتماد بر جای خواهد گذاشت و هم با الهام‌بخشی از شرایط بحرانی در جوامع انسانی، خلق آثاری ماندگار را پیشکش خواهد کرد. بیماری همه‌گیر کرونا یکی از مواجهات ادبیات به شمار می‌آید که بیش‌و کم، در هر ژانر ادبی، ردی از آن را می‌توان رصد کرد؛ بنابراین، هیچ‌کسی نمی‌تواند منکر نقش ادبیات در انتقال اطلاعات و تبادل تجربیات درباره نظام درمانی و سیستم مراقبتی در قالب ژانرهای فوق باشد. در همین راستا، کاریکاتور (به‌عنوان گونه‌ای که می‌تواند رویکردی ادبی داشته باشد) نیز از این رسالت ادبی مستثنا نیست و می‌تواند منبعی غنی در انتقال اطلاعات درباره بیماری کرونا و تبادل تجربیات در زمینه نظام درمانی و سیستم مراقبتی در مواجهه با شیوع این بیماری باشد.

از آنجاکه یکی از راه‌های ارزیابی ارزش‌های هنری آثار ادبی، شناخت و تحلیل زبان مجازی و نمادین آن است؛ لذا جستار حاضر در تلاش است میزان تأثیرگذاری استعاره را در کاریکاتورهای کرونایی *مجلة اليوم السابع* کشف کند. این مجله به‌روزترین مجله خبری عربی است که کاریکاتورهای مختلف با موضوعات روز را از تمام کشورهای عربی پذیرش و رونمایی می‌کند. هدف اصلی این پژوهش کشف شیوه‌های بازنمایی استعاره در کاریکاتورهای کرونایی مورد بحث جهت رسیدن به اهداف بهداشتی، اجتماعی و یا اقتصادی و سیاسی است. برای تحقق این هدف، تلاش می‌شود به این پرسش‌ها پاسخ داده شود که مهم‌ترین پیام‌های کرونایی بازنمایی شده در استعاره‌های چندوجهی کاریکاتورهای

موردبحث کدامند؟ و روابط تعاملی حوزه مبدأ و مقصد در استعاره‌های چندوجهی موردبحث چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش

تاکنون پژوهش‌های متعددی به بررسی و تحلیل استعاره از منظر معناشناسی پرداخته است؛ از آن جمله:

آقامحمدی (۱۳۹۰)، در پایان‌نامه کاربرد استعاره در تصویرسازی تبلیغات، به جنبه‌های ارتباط تصویر و متن در تصویرسازی‌های استعاری پرداخت و به این نتیجه رسید که استعاره تصویری باعث دیده‌شدن پیام، جذب بهتر و برخورد ژرف با ضمیر ناخودآگاه مخاطب می‌شود. افضل‌طوسی و طاهری (۱۳۹۱)، در مقاله «استعاره تصویری: تجلی خلاقیت در تبلیغات تجاری»، به بررسی استعاره تصویری، به‌عنوان شیوه‌ای از نوآوری در تبلیغات تجاری، پرداختند و چنین نتیجه گرفتند که استعاره تصویری یکی از شیوه‌های منحصر به فرد خلاقیت در عرصه تبلیغات تجاری به‌صورت بصری است. رضایی (۱۳۹۵)، در پایان‌نامه بررسی استعاره‌های کلامی و غیرکلامی در پوستره‌های مذهبی و ملی براساس رویکرد شناختی فورسویل^۱، ضمن بررسی هزار پوستر مذهبی و ملی، به این نتیجه دست یافت که در پوستره‌های مذهبی، استعاره‌های کلامی-تصویری بیشتری نسبت به پوستره‌های ملی وجود دارد. کاشانی‌زاده و همکاران (۱۳۹۸)، در مقاله «طراحی نوع‌شناسی آرایه‌های تصویری با تمرکز بر رابطه تعاملی استعاره و مجاز در تبلیغات چاپی»، ۵۰۰ تبلیغ چاپی داخلی و خارجی را مورد تحلیل قرار دادند و چنین نتیجه گرفتند که استعاره و مجاز مفهومی می‌توانند، علاوه بر زبان، در رسانه‌های دیگری مانند تصویر نیز به کار گرفته شوند.

۳. روش

چارلز فورسویل، در تحلیل استعاره تصویری، به بررسی دو مسئله می‌پردازد؛ نخست، وجوه استعاره که از نظر وی همان حواس پنج‌گانه‌اند و به‌صورت نشانه‌های دیداری (تصویری و نوشتاری)، شنیداری (گفتاری، اشاره، صدا، موسیقی)، بویایی، چشایی و لامسه قابل تحلیل‌اند. از این منظر، «استعاره تک‌وجهی استعاره‌ای است که مبدأ و مقصد آن منحصرأ در یک وجه

1. Forceville, C.

ارائه می‌شود و استعاره چندوجهی استعاره‌ای است که حوزه مبدأ و مقصد آن در وجوه متفاوت نمایش داده می‌شود» (Forceville, 2006: 13). مسئله دوم نحوه تعامل استعاره‌ها با یکدیگر است که در جدول زیر نشان داده شده است^۱ (کاشانی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸: ۱۲۹):

نوع‌شناسی استعاره‌های تصویری براساس نظریه فورسویل (۱۹۹۶)

انواع روابط استعاری	توضیحات
استعاره با حضور یک شی	تنها یکی از اشیا در تصویر حضور دارد. شی دوم با متغیرهای زمینه درک می‌شود.
استعاره با حضور دو شی	هر دو شی در تصویر حضور دارند، اما با یکدیگر ادغام شده‌اند.
تشبیه	هر دو شی به‌طور مجزا در تصویر دیده می‌شوند.
استعاره‌های یکپارچه	شی اصلی (مقصد) تغییر شکل می‌یابد؛ این شی ممکن است تا بخورد، خم شود، پیچ بخورد یا هر حالت دیگری به خود بگیرد تا یادآور شی ثانویه (مبدأ) شود.
استعاره‌های تصویری-کلامی	یکی از اشیا به‌صورت تصویری به نمایش درآمده است؛ درحالی که شی دوم فقط به‌صورت کلامی در تبلیغ نوشته شده است.

براساس جدول فوق، تأکید افراطی بر وجوه کاملاً زبانی استعاره ممکن است پژوهشگران را از دیگر وجوه نمایش استعاره دور سازد؛ بنابراین، لازم است استعاره‌های چندوجهی (زبانی و غیرزبانی) به‌صورت مجزا مورد شناسایی و بررسی قرار گیرند و ویژگی وجوه غیرزبانی آن‌ها استخراج شود. این ویژگی‌ها عبارت‌اند از:

۱. شباهت فیزیکی (میان حوزه مبدأ و مقصد شباهتی وجود داشته باشد).
۲. غافلگیری (میان حوزه مبدأ و مقصد ارتباطی غیرمنتظره برقرار است).
۳. نشانه‌گذاری هم‌زمان (حوزه مبدأ و مقصد در دو وجه مختلف نشانه‌گذاری و هم‌زمان نمایش داده شود) (پوراابراهیم، ۱۳۹۳: ۲۵).

کاریکاتور، که مبنای بحث در این پژوهش است، از جمله مجاری غیرزبانی انتقال پیام است و منبعی غنی برای تظاهر غیرزبانی استعاره‌ها به شمار می‌رود. استعاره‌های مفهومی مندرج در کاریکاتورها، اغلب، به‌صورت حقیقی به تصویر کشیده می‌شوند؛ زیرا به دلیل

۱. کاریکاتورهای مورد بحث در این پژوهش، از آن جهت که تلفیقی از تصویر و کلام هستند، براساس نوع چهارم استعاره‌های تصویری-نظریه فورسویل (استعاره‌های تصویری-کلامی)، مورد بررسی قرار خواهند گرفت.

فشرده‌گی محتوایی و ایجاز کاریکاتورها و نیز تعامل میان زبان و تصویر، کاریکاتورست به‌دنبال شیوه‌های مستقیم و آسانی برای پردازش پیام است. البته درک درست طنزهای کاریکاتوری و استعاره‌های مفهومی آن همیشه آسان نیست؛ لذا خواننده باید به جنبه‌های کلامی و غیر کلامی کاریکاتور نیز توجه کند (Tsakona, 2009: 1171).

در این پژوهش، در گام نخست، تمام کاریکاتورهای همسو با موضوع، اهداف و پرسش‌های پژوهش، از مجله *الیوم السابع*، از زمان شیوع کرونا (اول دسامبر ۲۰۱۹) تا تاریخ ۳۰ ژوئن ۲۰۲۰ (تقریباً شش ماه) گردآوری شدند. بعد از گردآوری و احصای اولیه کاریکاتورها، تعداد ۴۶۰ کاریکاتور خاص کرونا یافت شد و استعاره‌های چندوجهی مورد استفاده، در حوزه‌های بهداشتی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، دینی و ورزشی، دسته‌بندی شدند. برای بررسی داده‌ها و دستیابی به نتیجه مناسب، از روش تحلیل محتوا استفاده شد و برای عینی‌تر شدن تحلیل و امکان بررسی سنجیده‌تر، بسامد داده‌های برگرفته از کاریکاتورها اندازه‌گیری شد و به کمک فنون آمار توصیفی و استنباطی، نتایج پژوهش مورد تفسیر قرار گرفت. رویکرد مورد استفاده در تحلیل داده‌ها، توصیفی-تحلیلی و تحلیل کیفی-استقرایی است. قسمت عمده مبانی نظری پژوهش مبتنی است بر نظریات فورسویل درباره استعاره چندوجهی. همچنین، مفهوم اصلی کاریکاتورها به‌عنوان حوزه مبدأ و ارائه تصویری آن‌ها به‌عنوان حوزه مقصد در نظر گرفته شده است.

روش تحلیل کاریکاتورها به این ترتیب است که نخست، با تحلیل شناختی استعاره‌های چندوجهی (کلامی-تصویری)، مواردی همچون حوزه‌های مبدأ و مقصد استعاره‌های تصویری و کلامی، نوع نگاشت استعاری و نحوه تعامل تصویر و کلام با یکدیگر مورد بررسی قرار می‌گیرند. در گام بعدی، پیام هر کاریکاتور و ارتباط آن با استعاره‌های چندوجهی بررسی خواهد شد.

۴. یافته‌ها

۴-۱. استعاره چندوجهی بهداشتی

در تمامی کاریکاتورهای کرونایی با موضوع بهداشت، بر این نکته تأکید می‌شود که ویروس کرونا از طریق ارتباط مستقیم با فرد مبتلا و نیز لمس سطوحی که با ویروس آلوده شده‌اند منتقل می‌شود؛ بنابراین باید فرد پروتکل‌های بهداشتی را جدی بگیرد و آن‌ها را رعایت کند.

پیام‌های استعاری این کاریکاتورها شامل قرنطینه خانگی، رعایت فاصله اجتماعی، شستن مداوم دست‌ها، ضد عفونی سطوح، شستشوی لباس‌ها، استفاده از ماسک و بهداشت غذاست. در ادامه، به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود.

کاریکاتور ۱. قرنطینه خانگی؛ مهم‌ترین عامل مهار کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۴/۲۷) استعاره تصویری «خانواده نور است» را تداعی می‌کند. خانواده حوزه مقصد و نور حوزه مبدأ است. خلاقیتی که در این کاریکاتور مشاهده می‌شود این است که به جای نور فانوس، افراد خانواده دور هم جمع هستند. فانوس نشانه روشنگری و نشان‌دهنده مسیر است.

ب) اصل غافلگیری: استعاره تصویری حاوی جایگزینی عنصر بصری مورد انتظار با عنصری غیرمنتظره است؛ در این حالت، رابطه از پیش موجود میان فانوس، خانواده و کرونا وجود ندارد. در هم تنیده شدن تصویر فانوس که نماد روشنایی است و تصویر خانواده که نماد جامعه‌ای کوچک است، بر اصل غافلگیری استعاره از نظر فورسویل تأکید دارد؛ بنابراین، به جای نور فانوس، جامعه‌ای کوچک قرار دارد که رفتارهای درونی آن، بازتابی از رفتارهای برونی در جامعه بزرگ‌تر است.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: طرحواره جهت‌دورنزدیک، درون‌بیرون و ویژگی فضا در این تصویر، به صورت هم‌زمان، نشانه‌گذاری شده است. فانوس که نماد روشنایی است و رنگ زرد آن (روشنایی) برای افراد خانواده‌ای به کاررفته است که از کرونا در امان مانده‌اند

(قرنطینه خانگی). تعدادی فانوس دیگر نیز، با فاصله دورتر از فانوس اصلی، با رنگ زرد به تصویر کشیده شده است که این امر بر روشنایی فضا می‌افزاید. ویروس کرونا نیز، در فضایی بیرون از فانوس، سرآسیمه است و به جهت اینکه خانواده پروتکل‌های بهداشتی (قرنطینه خانگی) را رعایت می‌کنند، زانوی غم بغل گرفته است. استفاده از مجاز جزء به جای کل در شکل‌گیری این استعاره چندوجهی نقش دارد، بدین شکل که اثری از واژه «خانه» در تصویر دیده نمی‌شود، بلکه به جای آن، از فانوس، که جزئی از خانه است، استفاده شده که مصداقی از مجاز مفهومی جزء به جای کل است.

تحلیل استعاره کلامی: متن مندرج در سرتیتر کاریکاتور نیز در راستای تقویت پیام کاریکاتور به کار رفته است. استفاده از شگرد جاندارپنداری برای ویروس (کرونا بیکی)، کرونا را همچون انسانی در ذهن متصور می‌سازد که از شرایطی که هم‌اکنون انسان‌ها برای او رقم زده‌اند، گریه می‌کند. این نوع از جاندارپنداری، با طراحی آدمی سبزرنگ که نماد کروناست، همخوانی بسیار مستقیمی دارد (نحوه تعامل تصویر و کلام).

تحلیل پیام کاریکاتور: این کاریکاتور، به طور کلی، مخاطب را به قرنطینه خانگی و رعایت نکات بهداشتی ترغیب می‌کند و این چنین وانمود می‌کند که اگر این مسئله درون جامعه کوچک خانواده نهادینه شود، به زودی تمامی افراد جامعه از عواقب شوم ویروس کرونا در امان خواهند ماند و آن را شکست خواهند داد (گریه کرونا).

کاریکاتور ۲. دوراهی بحران کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۵/۱۴) استعاره «کرونا مرگ است» را تداعی می‌کند. کرونا حوزه مفهومی مبدأ است و مرگ حوزه مفهومی مقصد. این استعاره در تصویر سمت چپ، با پس‌زمینه تیره و سیاه که برای مرگ کشیده شده، تقویت می‌شود. طراحی رنگ سیاه در سمت چپ، نماد مرگ و طراحی رنگ سفید و روشن در سمت راست، نماد سرسبزی و زندگی است. در این کاریکاتور، حوزه‌های مقصد مرگ و زندگی، به صورت هم‌کناری، با مفاهیم مبدأ کرونا ظاهر شده‌اند؛ یعنی هر دو حوزه (مرگ و زندگی)، به طور مجزا، درون نمود بصری قرار دارند.

ب) اصل غافلگیری: در این کاریکاتور از اصل جایگزینی استفاده شده است، جایگزینی عنصری غیرمنتظره. «اسکلت بدن انسان» به جای مرگ و عنصر «چمن» به جای زندگی و سلامتی استفاده شده است.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: طرحواره‌های تصویری موجود در این تصویر عبارت‌اند از: طرحواره ویژگی و طرحواره فضا. در این کاریکاتور، از ویژگی سایه‌روشن، رنگ زرد و نور برای سمت راست و پس‌زمینه سیاه و تاریک برای سمت چپ استفاده شده است. این رنگ‌ها برای نمایش مفهوم زندگی و مرگ و تقویت استعاره «کرونا مرگ است» استفاده شده است. در طرحواره فضایی راست-چپ، سرسبزی و چمن در سمت راست و اسکلت، نبودن و سیاهی در سمت چپ مفهوم‌سازی می‌شوند، با این معنی ضمنی که برای اینکه از کرونا نجات یابیم، باید پروتکل‌های بهداشتی را رعایت کنیم، در خانه بمانیم و راه صحیح را انتخاب کنیم. مجاز مفهومی چمن به جای زندگی و اسکلت به جای مرگ در شکل‌گیری این استعاره چندوجهی نقش دارد.

تحلیل استعاره کلامی: متن کاریکاتور و تصویر همگام با هم حرکت می‌کنند (زندگی به همراه سرسبزی و مرگ به همراه اسکلت) و معنای کلام را کامل می‌کنند (نحوه تعامل تصویر با کلام). ماهیت استعاره در این کاریکاتور همان تصویر ذهنی است که برای تحقق مفاهیم پیام (رعایت پروتکل‌های بهداشتی) تولید می‌شود؛ به صورتی که از راه ارجاعات مدام به تصاویر مختلف، مفاهیم را برای مخاطب قابل هضم می‌کند. مخاطب، برای دریافت پیام، تصاویر را به تصویر و مفهومی دیگر ارجاع می‌دهد و به همین صورت، زنجیره بی‌نهایت

ارجاع تصویری و مفهومی از طریق استعاره شکل می‌گیرد (افضل طوسی و طاهری، ۱۳۹۱: ۱۰).

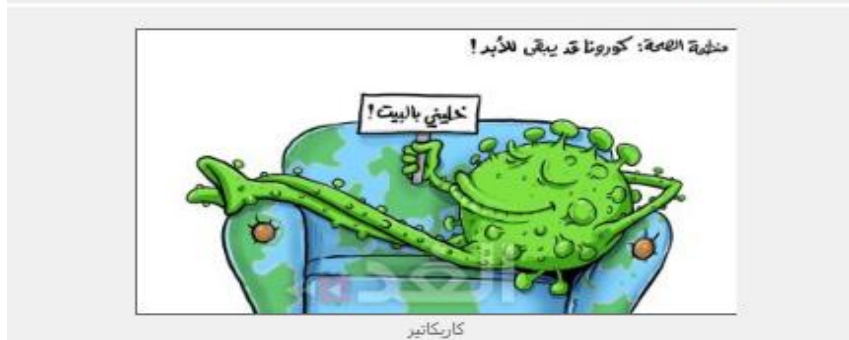
تحلیل پیام کاریکاتور: پیام کلی کاریکاتور شامل ارائه دو راهکار برای مردم است:

۱. رعایت پروتکل‌های بهداشتی و مهار کرونا.
 ۲. عدم رعایت پروتکل‌های بهداشتی و افزایش مرگ‌ومیر.
- خوانش این پیام با متن بصری نیز هماهنگ است و هر دو راهکار دارای بار معنایی اند و نقش تثبیتی پیام تصویری را ایفا می‌کنند.

کاریکاتور ۳. همه‌گیری ویروس کرونا در جهان

کاریکاتیر صحيفة أردنية.. كورونا يتخذ من كوكب الأرض بيتا له

الجمعة، 15 مايو 2020 02:00 م

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: در این کاریکاتور (۲۰۲۰/۵/۱۵) استعاره مفهومی «کرونا در زمین خانه دارد» تداعی می‌شود. کرونا (حوزه مفهومی مبدأ) و زمین (حوزه مفهومی مقصد) به‌طور تلفیقی ظاهر شده‌اند.

ب) اصل غافلگیری: در طرحواره ذهنی ما از کرونا، تصویری انسانی وجود ندارد. بخشی از این طرحواره، به‌طور غیرمنتظره‌ای، با ویروس کرونا به‌صورت یک انسان پر شده است. استفاده از تابلوی «خلیني بالبيت: بذار تو خونه بمونم» در دست کرونا همین نقش خلاقانه و ادبی را در کاریکاتور ایفا می‌کند.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: استفاده از مجاز مفهومی جزء به‌جای کل در شکل‌گیری این استعاره چندوجهی نقش دارد. مخاطب اثری از خانه‌ای که کرونا در زمین گرفته است در کلام یا تصویر نمی‌بیند، اما آن را درک می‌کند زیرا از مجاز مفهومی مبل به‌جای خانه استفاده شده که مصداقی از مجاز مفهومی جزء به‌جای کل است. در زیرساخت استعاره چندوجهی موجود (طرحواره جهتی درون و طرحواره فضا)، مبل در قالب کره زمین بارنگ‌های آبی و سبز به تصویر کشیده شده است.

تحلیل استعاره کلامی: پیام طنز این عبارت از طریق ساختار دستوری جمله (خلیئی: اجازه بده، بذار) نشان داده می‌شود و به خواننده منتقل می‌شود. در زیرساخت این استعاره کلامی-تصویری، استعاره وجودی جاندارپنداری وجود دارد (کرونا در هیئت انسان روی مبل تکیه داده است). از جمله ترفندهای شناختی، که به‌ویژه در ادبیات کاربرد دارد، جاندارپنداری عناصر بی‌جان از راه نگاشت مشخصات انسانی به آنهاست. متن کاریکاتور بیانگر این است که کرونا، زمین را به‌عنوان خانه خود در نظر گرفته و روی آن لم داده است؛ لذا تصویر کاریکاتور در راستای متن آن است (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: متن زبانی کاربردشناختی پیام، به قرنطینه خانگی ترغیب می‌کند. بدون این وجه نوشتاری، بخشی از پیام منتقل نمی‌شود؛ بنابراین، پیام نوشتاری نقش تثبیت معنایی را در انتقال پیام کاریکاتور ایفا می‌کند.

۴-۲. استعاره چندوجهی اجتماعی

در کاریکاتورهای اجتماعی، تأثیرات مثبت و منفی ویروس کرونا بر فرهنگ و زندگی فردی و اجتماعی مردم مورد توجه قرار می‌گیرد، به‌طوری که باعث ارتباط بیشتر افراد خانواده در ایام قرنطینه، صرفه‌جویی در خرید و همدردی افراد جامعه می‌شود. همچنین، تصویر تأثیرات منفی کرونا بر محبوس شدن کره زمین و افراد جامعه ارائه می‌شود.

کاریکاتور ۴. درگیر شدن تمام جهان با ویروس کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) شباهت فیزیکی: در این کاریکاتور (۲۰۲۰/۴/۱۹)، استعاره «کرونا قفس است» تداعی می‌شود؛ بنابراین، محبوس شدن کره زمین در قفس پرندگان (قفس کرونا) در ذهن خواننده تداعی می‌شود. در این استعاره بصری، دو عنصر «زمین» و «قفس کرونا» با یکدیگر تلفیق شده‌است. با این تلفیق، فضایی پدید می‌آید که تداعی‌گر آن است که زمین به واسطه ویروس کرونا احاطه شده و از این طریق، حوزه مبدأ «ویروس کرونا» در ذهن خواننده تثبیت می‌شود.

ب) اصل غافلگیری: در وجه بصری کاریکاتور، با پر کردن قسمت خالی یک طرحواره با چیزی غیرمنتظره مواجهیم (کرونا به جای قفس) که باعث شکل‌گیری ارتباط میان مبدأ و مقصد است. میان این دو حوزه مفهومی، هیچ‌گونه ارتباطی از قبل موجود نیست و جایگزینی در این تصویر محسوس است.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: در زیرساخت استعاره و مجاز، طرحواره فضایی مرکزی-پیرامونی دیده می‌شود. زمین در مرکز قفس و کرونا در پیرامون قفس مفهوم‌سازی می‌شوند. از دیگر سازوکارهای به کاررفته در این تصویر، استفاده از مجاز مفهومی کل به جای جزء است که در شکل‌گیری نگاشت‌های استعاری چندوجهی نقش مبنایی دارد. در این کاریکاتور، مخاطب اثری از انسان‌هایی که روی کره زمین زندگی می‌کنند، نمی‌بیند. علت این درک وجود مجاز زمین به جای انسان‌هایی است که در زمین زندگی می‌کنند و مصداقی از مجاز کل به جای جزء است.

تحلیل استعاره کلامی: استعاره کلامی «کرونا قفس کره زمین است» در این کاریکاتور با تصویر هم‌خوانی دارد و متن همراه تصویر، پیام کاریکاتور را به خواننده منتقل می‌کنند. تصویر بیانگر ویروسی است که کره زمین را حبس کرده و زمین فعلاً از آن نمی‌تواند رهایی یابد. این تصویر با متن هم‌خوانی دارد (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: زمین گرفتار ویروس کروناست و نمی‌تواند از آن رهایی یابد؛ گرد بودن قفس، که از گرد بودن زمین و شکل ویروس کرونا الهام گرفته است، بر فرایند دور باطل و عدم امکان خروج کره زمین از قفس کرونا تأکید دارد.

کاریکاتور ۵. ناتوانی جهان در مهار کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۵/۲۵) استعاره ساختاری و خلاق «کرونا وزنه است» را تداعی می‌کند. کرونا حوزه مقصد است و وزنه، حوزه مبدأ. هر دو حوزه در وجه تصویر حضور دارند. دو حوزه مبدأ و مقصد این تصویر از طریق شباهت فیزیکی خلق شده‌اند، نه شباهت واقعی. ویژگی بصری‌ای که این شباهت را در ذهن تداعی می‌کند، شباهت شکل گرد کرونا با شکل گرد وزنه و شکل گرد کره زمین با سر انسان است. ب) اصل غافلگیری: در زیرساخت استعاره فوق، استعاره وجودی جاندارپنداری مشهود است. استفاده از کره زمین به جای وزنه‌بردار و کرونا به جای وزنه.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: استفاده از طرحواره تصویری مرکز (پیرامون) در زیرساخت این استعاره قرار دارد. با تلفیق استعاره با این فضای بصری، طرحواره کرونا که

در پیرامون وزنه‌بردار است به جای وزنه و کره زمین که در مرکز است به جای وزنه‌بردار قرار گرفته است. استفاده از مجاز کره زمین به جای سر انسان در تصویر مشاهده می‌شود. همچنین، مجاز مفهومی جزء به جای کل، در این استعاره چندوجهی، مشهود است؛ زیرا به جای اینکه کل مفهوم افراد کره زمین را نشان داده باشد، تنها کره زمین را به تصویر کشیده است. تحلیل استعاره کلامی: در این کاریکاتور، از شگرد جاندارپنداری برای کره زمین استفاده شده است که در حال بلند کردن وزنه بسیار سنگین کروناست، ولی قادر به بلند کردن آن نیست (العالم غیر قادر)؛ بنابراین، تصویر با متن هم‌خوانی دارد (نحوه تعامل متن و تصویر). تحلیل پیام کاریکاتور: ناتوانی زمین در مهار کرونا و پیروزی کرونا بر ساکنین زمین.

۳-۴. استعاره چندوجهی اقتصادی

در اکثر کاریکاتورهایی که با موضوع کرونا و اقتصاد طراحی شده‌اند، بر این نکته تأکید می‌شود که ویروس کرونا باعث رکود بازار و کسب و کارها، محدودیت صادرات و واردات، کاهش قیمت نفت، بیکاری، تورم و نهایتاً رکود اقتصادی کل جهان می‌شود. در ادامه، به برخی از این کاریکاتورها اشاره می‌شود.

کاریکاتور ۶. فلج شدن اقتصاد جهانی توسط کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: در این کاریکاتور (۲۰۲۰/۴/۲۲)، استعاره مفهومی «کرونا اختاپوس اقتصاد است» تداعی می‌شود. حوزه مفهومی کرونا و اختاپوس به صورت تصویری و حوزه مفهومی اقتصاد به صورت کلامی در گاو صندوق‌ها نمایش داده می‌شود. در استعاره تصویری و کلامی، حوزه مفهومی کرونا مبدأ است و اقتصاد حوزه مقصد. شباهت میان کرونا و اختاپوس نابودی و تضعیف طعمه‌شان است.

ب) اصل غافلگیری: حوزه مبدأ اقتصاد به کمک رابطه میان گاو صندوق (به عنوان محل نگهداری پول و اموال) و کلمه اقتصاد به ذهن خطور می‌کند. عنصر کرونا به صورت اختاپوس، به طور غیرمنتظره‌ای، به این طرحواره افزوده می‌شود و به نوعی، بر اقتصاد جهانی چنبره می‌زند.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: در تصویر فوق، مجاز مفهومی گاو صندوق‌ها به جای اقتصاد مشاهده می‌شود. این مجاز زیرمجموعه مجاز جزء به جای کل است که در شکل‌گیری این استعاره چندوجهی نقش دارد: به جای اینکه کل مفهوم اقتصاد نشان داده شود، تنها گاو صندوق، که محل نگهداری اموال است، نشان داده می‌شود. طرحواره‌های تصویری موجود در این کاریکاتور عبارت‌اند از: طرحواره ویژگی و طرحواره فضا. در این تصویر، از ویژگی سایه روشن سیاه برای اقتصاد که در حال ضعیف شدن است استفاده می‌شود. در طرحواره فضایی بالا-پایین، اختاپوس‌ها و گاو صندوق‌ها (با علامت و نماد کرونا که بر آنها حک شده و نشان از سیطره کرونا بر کل اقتصاد دارد) در بالا و انسان‌های سرگردان که نماد تمام بشریت‌اند، در پایین، مفهوم‌سازی می‌شوند.

تحلیل استعاره کلامی: متن کاریکاتور کرونا که بر اقتصاد جهانی سلطه یافته است و آن را تضعیف می‌کند با تصویری که چند اختاپوس گاو صندوق‌های کرونایی را بالا می‌برند تا آن‌ها را نابود سازند، هم‌خوانی دارد (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: تضعیف اقتصاد جهانی به واسطه سلطه کرونا بر آن که نمونه‌ای از آن کاهش قیمت نفت، ریزش شاخص بورس، کمبود مواد غذایی و افزایش آمار بیکاری و تورم در ماه‌های اخیر است.

کاریکاتور ۷. تأثیر مخرب کرونا بر بازار نفت

کاریکاتور صحیفه اماراتیه.. کورونا يحطم أسعار النفط عالميا

لاثنين. 20 أبريل 2020 08:00 م

کورونا يحطم أسعار النفط عالميا

تحليل استعارة تصويری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۴/۲۰) استعارة «کرونا گوی تخریب است» را تداعی می‌کند. کرونا حوزه مفهومی مقصد است و گوی تخریب، حوزه مبدأ. شباهت میان کرونا و گوی تخریب در نابودی و ویرانگری است که باعث ویرانی برج نفت و رکود قیمت آن در ایام کروناست.

ب) اصل غافلگیری: دو مفهوم «کرونا» و «گوی تخریب»، به واسطه نوع تخریبگری از جمله طرحواره‌هایی هستند که می‌توانند به حوزه‌های همدیگر افزوده شوند. عنصر گوی تخریب به طور غیرمنتظره‌ای به این طرحواره افزوده شده است.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: طرحواره‌های تصویری موجود در این کاریکاتور عبارت‌اند از: طرحواره ویژگی و طرحواره فضا. در این تصویر، از ویژگی رنگ سیاه برای گوی تخریب کرونایی، که نماد ویرانگری است، استفاده شده است. در طرحواره فضایی بالا-پایین، گوی تخریب کرونا در بالا بر فراز برج نفت (در قالب بشکه نفت) فشار وارد می‌کند و در حال تخریب آن است. مجاز مفهومی ابزار یک فعالیت به جای خود فعالیت در این کاریکاتور وجود دارد که در شکل‌گیری این استعارة چندوجهی نقش اساسی دارد. این مجاز، به صورت گوی تخریب به جای نابودی، در کاریکاتور نشان داده شده است. عبارت استعاری نفت، در متن و تصویر، به منظور تقویت پیام کاریکاتور به کار رفته و نقش تقویت معنایی را در درک کاریکاتور ایفا کرده است.

تحلیل استعاره کلامی: متن کاریکاتور در راستای تقویت کلام است و با تصویر همخوانی دارد. متن (کرونا یحطم: کرونا نابود می کند) با تصویر (کرونا به شکل گریزی برج شبیه بشکه نفت را تخریب می کند) همخوانی دارد. پرچم نفت روی برج نفت نیز در جهت آگاهی به مخاطب و تقویت معناست (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: پیدایش و همه گیری کرونا و همراهی آن با کاهش قیمت نفت که ناشی از رکود اقتصادی و کاهش تقاضا و درنهایت، ارزانی نفت است. به نظر می رسد اثرات این دو (کرونا و کاهش قیمت نفت) بر اقتصاد، در چرخه ای دوطرفه، بسیار شدیدتر شود و به دنبال آن، بازار ارز و بازارهای وابسته و نهایتاً تولید و اشتغال دچار بحران شدیدی شوند.

۴-۴. استعاره چندوجهی سیاسی

در کاریکاتورهای سیاسی با مضمون کرونا، این پیامها به تصویر کشیده می شود: سیاست بین المللی، جنگ میان مردم و آوارگان کشورهای عربی، تروریسم و غیره. در ادامه، به برخی از آنها اشاره می شود.

کاریکاتور ۸. جنگ کرونایی

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: در این کاریکاتور (۲۰۲۰/۵/۴) استعاره کلامی-تصویری «کرونا جنگ آینده است» تداعی می‌شود. حوزه مفهومی جنگ آینده، به صورت کلامی و حوزه مفهومی کرونا به صورت تصویری نمایش داده شده است. در استعاره تصویری-کلامی، کرونا حوزه مفهومی مقصد است و جنگ آینده حوزه مبدأ. در این استعاره، جاندارپنداری برای ویروس کرونا وجود دارد که گنش‌های جنگیدن و شمشیر به دست گرفتن را تداعی می‌کند؛ جنگی که دو وجه دارد: اول، جنگی است که خود ویروس علیه بشریت راه انداخته و روزانه هزاران تلفات انسانی در پی دارد؛ وجه دوم آن هم، که در پی وجه اول رخ می‌دهد و به نوعی برآیند آن است، جنگ میان انسان‌ها و دولت‌هاست؛ زیرا با همه‌گیری کرونا در جهان، به طور طبیعی، دولت‌ها در دستیابی حداکثری به ابزارهای مبارزه با ویروس کرونا وارد رقابت می‌شوند که بُعد منفی و غیرانسانی آن در سرعت محموله‌های ماسک و لوازم حفاظتی و بهداشتی کشورها توسط برخی دولت‌ها رخ می‌دهد و در آینده، با کشف دارو و واکسن کرونا، این درگیری میان دولت‌ها شدت بیشتری خواهد یافت.

ب) اصل غافلگیری: در این استعاره، شباهتی میان توپ و کرونا (تلفیق) در وجه بصری وجود دارد. تلفیق به معنای آمیختن فضایی از عناصری است که از دو حوزه مجزا تشکیل می‌شود. در این تصویر، مشخصه توپ و کرونا، به طور غیرمنتظره‌ای، با هم تلفیق می‌شود. استفاده از تلفیق عناصر بصری در کاریکاتور همانند استفاده از نمادهای شناخته‌شده برای مخاطب است؛ زیرا ذهن مخاطب را برای قبول پیام مهیا می‌سازد.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: طرحواره تصویری موجود در این تصویر، طرحواره ویژگی و طرحواره فضاست. در این تصویر، برای نمایش مفهوم جنگ و نابودی، از ویژگی رنگ سیاه در توپ و انسانی که این ویروس نابودگر را به جهان می‌فرستد، استفاده شده است. در طرحواره فضایی جلو-عقب، کرونا در جلوی توپ جنگی در حال پیشروی است و فردی، در عقب توپ جنگی، در حال هدایت و ارسال گلوله کرونا به جلو است. استفاده از مجاز مفهومی شمشیر و توپ به جای خود جنگ در تصویر مشاهده می‌شود که زیرمجموعه مجاز ابزار به جای گنش در این استعاره چندوجهی است. این مجاز در تصویر به گونه‌ای

منعکس شده است که به جای اینکه کل مفهوم جنگ و سربازان را در جنگ نشان دهد، فقط شمشیر و توپ را نشان می‌دهد.

تحلیل استعاره کلامی: متن کاریکاتور در راستای تقویت پیام است. همچنین، با تصویرسازی کرونا، همانند انسانی که در حال جنگ است و شمشیر به دست است، از شگرد جاندارپنداری استفاده شده است. این نوع از جاندارپنداری با طراحی ویروس به جای توپ، که نماد ویرانگری کروناست، هم‌خوانی دارد (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: پیام کاریکاتور ادامه داشتن روند بیماری کروناست که به جنگ با همه کشورهای می‌رود و باعث درگیری و بحران جهانی می‌شود. این پیام صرفاً از راه تصویر قابل انتقال نیست و حضور وجه کلامی (جنگ آینده) این پیام‌رسانی را تکمیل می‌کند. این تحلیل نشان می‌دهد که مفاهیم موردنظر یک پیام ممکن است از راه سازوکارهای شناختی متنوع و درهم‌تنیده‌ای، که برخی در متن و برخی در تصویر ظاهر می‌شوند، نمود یابند.

کاریکاتور ۹. لیبی در محاصره جنگ داخلی و جنگ کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۴/۱۷) استعاره تصویری-کلامی «کرونا آتش است» را تداعی می‌کند. کرونا حوزه مفهومی مقصد است و آتش حوزه مبدأ. شباهت کرونا و آتش در نبود و از بین بردن است. آتش همه چیز را نابود می‌کند و کرونا نیز همین کار را با انسان‌ها انجام می‌دهد.

ب) اصل غافلگیری: در طرحواره ذهنی مخاطب از کرونا، مفهوم آتش وجود ندارد. این طرحواره به‌طور غیرمنتظره‌ای با آتش، که متعلق به جنگ است، پر شده است و می‌تواند کرونا و آتش را به هم ربط دهد.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: در زیرساخت این استعاره، طرحواره فضایی بالا-پایین وجود دارد: جنگ و کرونا به‌صورت آتش در بالا و خانواده در پایین مفهوم‌سازی می‌شود. همچنین، از طرحواره ویژگی قرمز آتشین (ترکیبی از رنگ قرمز و سیاه) برای کرونا و جنگ استفاده می‌شود. به‌علاوه، مجاز مفهومی جزء به‌جای کل در شکل‌گیری این استعاره چندوجهی نقش اساسی دارد؛ بنابراین، مخاطب اثری از جنگ نمی‌بیند، اما آن را درک می‌کند.

تحلیل استعاره کلامی: در این کاریکاتور، متن همگام با تصویر حرکت می‌کند. عبارت «الشعب الليبی بین نارین: ملت لیبی میان دو آتش» یک خانواده را بین دو آتش جنگ و کرونا نشان می‌دهد. نمود نوشتاری، که به‌صورت نوشتار روی آتش مشاهده می‌شود، نقش تثبیتی را در انتقال پیام اصلی ایفا می‌کند. این نمود باعث می‌شود خواننده، به‌طور شفاف، به ایدئولوژی سیاسی موردنظر کاریکاتوریست برسد و کرونا را در مفهومی جدید، به‌مثابه آتش، تصور کند.

تحلیل پیام کاریکاتور: به‌رغم بروز بحران جهانی کرونا و در پی آن، متوقف شدن درگیری‌ها در بسیاری از نقاط جهان، جنگ در لیبی تشدید شده است. آتش جنگ در حالی در لیبی شعله‌ور است که جامعه بین‌الملل از همه کشورهای خواسته است که به دلیل همه‌گیری کرونا، جنگ را متوقف و برای کنترل آن اقدام کنند. برای مردم لیبی، بحران چندبرابر شده است و شیوع کرونا، نبود تجهیزات و داروهای موردنیاز، ناامنی و تشدید جنگ نگرانی‌ها را افزایش می‌دهد.

۴-۵. استعاره چندوجهی دینی

همه‌گیری کرونا، از جنبه‌های مختلف، بسیاری از رویدادهای فرهنگی و مذهبی را تحت تأثیر قرار داده است. از کاهش جلسات دینی و مذهبی و تعطیلی آن‌ها تا لغو برگزاری رویدادهای مختلف، اعمال محدودیت در رفت‌وآمدها و تعطیلی اماکن زیارتی، همه، از آثار دوران کروناست. کاریکاتورهای دینی کرونایی بیشتر در ماه رمضان دیده می‌شوند، از جمله کم‌رنگ شدن شادی‌های مردم در روز عید فطر و قربان، تغییر شکل دادن برگزاری مراسم

دینی، فاصله گرفتن مردم از مساجد و هیئت‌های دینی و مذهبی و غیره. کاریکاتور زیر نمونه‌ای از کاریکاتورهای مربوط به ماه رمضان است.

کاریکاتور ۱۰. تغییر شکل پذیرایی در مراسم مذهبی

کاریکاتور صحیفه آردنیة.. كعك العيد فی كمات بسبب

كورونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: در این کاریکاتور (۲۰۲۰/۵/۱۹)، استعاره تصویری «ماسک کیف است» تداعی می‌شود. ماسک حوزه مفهومی مقصد است و کیف حوزه مبدأ. شباهت فیزیکی میان ماسک و کیف دستی این استعاره را در ذهن بیشتر تداعی می‌کند.

ب) اصل غافلگیری: در استعاره تصویری، حوزه مبدأ کیف، به کمک رابطه نمادین میان ماسک سفید و آبی که شبیه کیف دستی است، به ذهن خطور می‌کند. این دو مفهوم، به واسطه پرشدن یک طحوازه به وسیله عنصری متعلق به حوزه دیگر، به هم مرتبط می‌شوند. در واقع، استعاره بصری حاوی جایگزینی عنصر بصری مورد انتظار با عنصری غیرمنتظره است. در این حالت، رابطه ازپیش موجودی میان ماسک و کیف وجود ندارد.

ج) اصل نشانه گذاری هم‌زمان: در زیرساخت استعاره، طحوازه جهتی درون (شکلات و شیرینی‌ها درون ماسک) و طحوازه ویژگی (رنگ ماسک) فعال است؛ بنابراین، از ویژگی رنگ سفید و آبی برای کیف دستی (ماسک با قسمت داخلی سفید و بیرونی آبی) و تقویت استعاره استفاده می‌شود. مجاز مفهومی ماسک به جای کیف در تصویر مشاهده می‌شود. این مجاز زیرمجموعه مجاز ابزار است که به جای خود ابزار (ماسک به جای کیف) طراحی می‌شود و در این استعاره چندوجهی، نقش اساسی دارد.

تحلیل استعاره کلامی: در این کاریکاتور، تصویر با پیام متن هم‌خوانی دارد و در راستای هم حرکت می‌کنند. در کاریکاتور، تصویر ماسکی دیده می‌شود که در هیئت کیف دستی، شیرینی‌ها درون آن قرار دارد. این نوع تصویرسازی، نمادی از ماسک است که در این ایام به جای خوردن شیرینی و شکلات باید ماسک تهیه شود.

تحلیل پیام کاریکاتور: ترغیب مردم به استفاده از ماسک به جای خرید شیرینی و شکلات در ایام عید فطر. از طرفی، از منظری تقریباً متقابل، می‌تواند این پیام را هم داشته باشد که با استفاده از ماسک و محافظت از خود در برابر ویروس کرونا، شادی و خوشحالی را که شیرینی و شکلات نماد آن است، برای خود و دیگران، به ارمغان بیاوریم.

۶-۴. استعاره چندوجهی ورزشی

ورود بلای بی‌سابقه همه‌گیری ویروس در جهان تمام اهداف و کارکردهای مثبت ورزش را تحت تأثیر قرار داد. تعطیلی همه اماکن ورزشی، تعطیلی لیگ‌های ورزشی و حتی بازی‌های المپیک ۲۰۲۰ ژاپن، تنها بخشی از تأثیر کرونا بر دنیای ورزش است. در ادامه، به نمونه‌ای از این موارد اشاره می‌شود.

کاریکاتور ۱۱. لغو مسابقات ورزشی به‌خاطر همه‌گیری کرونا

تحلیل استعاره تصویری:

الف) اصل شباهت فیزیکی: این کاریکاتور (۲۰۲۰/۲/۲۷) استعاره مفهومی «کرونا قاتل فوتبال است» را تداعی می‌کند. کرونا حوزه مفهومی مقصد است و قاتل فوتبال حوزه مبدأ.

ب) اصل غافلگیری: مفهوم مبدأ و مقصد در این استعاره، از طریق شباهت فیزیکی کرونا و توپ فوتبال (گرد بودن هر دو)، تداعی می‌شود. این استعاره حاوی جایگزینی عنصر بصری مورد انتظار توپ با عنصر غیرمنتظره کروناست. در اینجا، قسمت خالی یک طرحواره (توپ)، به‌طور غیرمنتظره‌ای، با عنصر کرونا پر می‌شود و این امر باعث ایجاد ارتباط ذهنی میان این دو نگاشت می‌گردد.

ج) اصل نشانه‌گذاری هم‌زمان: طرحواره تصویری موجود در این کاریکاتور طرحواره فضایی زیر-رو است؛ به‌گونه‌ای که دست دروازه‌بان در پایین و کرونا به‌صورت توپ فوتبال روی دروازه‌بان قرار دارد و فشاری که کرونا بر دروازه‌بان وارد کرده است، با این معنی ضمنی که کرونا تمامی بازی‌های فوتبال را از بین برده، تقویت می‌شود. مجاز مفهومی دست به‌جای دروازه‌بان در تصویر مشاهده می‌شود. این مجاز زیرمجموعه مجاز جزء به‌جای کل است که در شکل‌گیری استعاره چندوجهی نقش دارد. از سوی دیگر، مخاطب با مجاز مفهومی دست به‌جای انسان مواجه است؛ بنابراین، به‌جای اینکه کل مفهوم انسان درون دروازه نشان داده شود، تنها دست‌ها را، که اصلی‌ترین ابزار هر دروازه‌بان است، نشان می‌دهد که چگونه مغلوب کرونا شده است.

تحلیل استعاره کلامی: متن موجود در کاریکاتور با تصویر هم‌خوانی دارد. متن از کشته‌شدن فوتبال توسط کرونا سخن می‌گوید (کرونا یقتل: کرونا می‌کشد). کرونا نماد نابودی و مرگ است و به همین دلیل، از کرونا به‌جای توپ استفاده می‌شود که چگونه دروازه‌بان را نابود می‌کند (نحوه تعامل متن و تصویر).

تحلیل پیام کاریکاتور: لغو مسابقات ورزشی و بالاخص بازی‌های فوتبال در قالب متن و تصویر این کاریکاتور تداعی می‌شود.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

برجسته‌ترین پیام‌های کرونایی بازنمایی شده در استعاره‌های چندوجهی کاریکاتورهای کرونایی مجله *الایوم السابع* شامل مسائل بهداشتی (۴۲٪) و دغدغه‌های اجتماعی (۲۳٪) است. علت این بسامد در آن است که بحران کرونا، در وهله نخست، معضلی پزشکی و بهداشتی است که با همه‌گیری آن، تبدیل به دغدغه بهداشتی تمام ملت‌ها و دولت‌ها شده است. وانگهی این بیماری بیشترین تأثیر را بر روابط اجتماعی انسان‌ها و کشورهای جهان داشته

است. علاوه بر این، کرونا در عرصه‌های دیگر که ارتباط مستقیم با انسان و جهان دارد نیز تأثیرگذار است. آمار مندرج در جدول زیر گویای این واقعیت است:

مضامین بازنمایی شده در کاریکاتورهای کرونایی مجله *اليوم السابع*

بهداشتی	اجتماعی	اقتصادی	سیاسی	دینی	ورزشی	جمع
۱۹۵	۱۰۶	۷۵	۵۴	۲۴	۷	۴۶۰
۴۲٪	۲۳٪	۱۶٪	۱۲٪	۵٪	۲٪	۱۰۰٪

در ارتباط با حوزه‌های مبدأ و مقصد در استعاره‌های چندوجهی مورد بحث، باید گفت این حوزه‌ها از روابط تنگاتنگی برخوردارند؛ زیرا برجسته‌سازی حوزه مبدأ (چه در قالب متن و چه تصویر) در راستای انتقال پیام کلی کرونایی (حوزه مقصد) است؛ لذا این طرحواره‌ها در ترسیم و بازنمود احساسات و تخیلات کاریکاتوریست نقش اساسی دارند و مفاهیم انتزاعی و ذهنی را برای مخاطب به نمایش می‌گذارند. همچنین، تصویر و متن موجود در استعاره‌های چندوجهی کاریکاتورهای مورد بحث، مکمل همدیگرند تا بتوانند نقش کاربردشناختی انتقال پیام و ترغیب خواننده به پیام مورد نظر را ایفا کنند؛ بنابراین، هریک از این استعاره‌ها نقشی کلیدی را در تفکر، درک و استدلال مخاطب و فراتر از آن، در ایجاد واقعیت اجتماعی، فرهنگی و روان‌شناختی مربوط به کرونا ایفا می‌کند و زمینه کشف، تأویل و ابداع اندیشه‌ها را در این زمینه فراهم می‌آورد.

تعارض منافع

تعارض منافع ندارم.

سپاسگزاری

از حمایت مادی و معنوی دانشگاه زابل جهت انجام این پژوهش تقدیر می‌شود.

ORCID

Ali Asghar Habibi

<https://orcid.org/0000-0002-1680-5845>

Abdul Basit Arab Yousefabad

<https://orcid.org/0000-0003-4899-4051>

Mojgan Bayat Kashkoli

<https://orcid.org/0000-0003-2458-9748>

منابع

- آقامحمدی، بهزاد (۱۳۹۰). کاربرد استعاره در تصویرسازی تبلیغات. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز.
- افضل طوسی، عفت السادات و طاهری، محبوبه. (۱۳۹۱). استعاره تصویری، تجلی خلاقیت در تبلیغات تجاری. *نامه هنرهای تجسمی و کاربردی*، ۵(۱۰)، ۱۰۷-۱۲۱. doi: 10.30480/VAA.2013.270
- پورابراهیم، شیرین. (۱۳۹۳). بررسی استعاره کلامی-تصویری در چند پوستر مناسبتی زبان فارسی. *پژوهش‌های زبان‌شناسی*، ۶(۱۱)، ۳۵-۱۹. doi: 10.2108/jrl.2020.117723.1368
- رضایی، فاطمه. (۱۳۹۵). بررسی استعاره‌های کلامی و غیرکلامی در پوسترهای مذهبی و ملی براساس رویکرد شناختی فورسویل. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- کاشانی زاده، زهرا، اسفیدانی، محمدرحیم، کیماسی، مسعود و معنوی راد، میترا. (۱۳۹۸). طراحی نوع‌شناسی آرایه‌های تصویری با تمرکز بر رابطه تعاملی استعاره و مجاز در تبلیغات چاپی. *تحقیقات بازاریابی نوین*، ۹(۱)، ۱۴۴-۱۲۵. doi: 10.22108/NMRJ.2019.116155.1676
- مجله الیوم السابع. (۲۰۱۹/۱۱/۱ الی ۲۰۲۰/۶/۳۰). رئیس التحرير: خالد صلاح. القاهرة.

References

- Forceville, C. (1994). Pictorial metaphor in advertisement. *Metaphor and Symbolic Activity*, 9 (1), 1-29.
- Forceville, C. (2006). Non-verbal and multimodal metaphor in a cognitivist framework: agendas for research. *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*, 3(5), 379-402. doi: 10.1515/9783110215366.1.19.
- Tsakona, V. (2009). Language and image interaction in cartoons: towards a multimodal theory of humor. *Journal of pragmatics*. 3(41). 1171-1188. doi: 10.1016/j.pragma.2008.12.003.
- Aghamohammadi, B. (2012). *The function of metaphor in advertising illustration*. Master Thesis. Islamic Azad University Tehran Branch. [In Persian].

- Afzal Tusi, E. S., & Taheri, M. (2012). Visual Metaphor, an Expression of Creativity in Commercial Advertising. *Journal of Visual and Applied Arts*, 5(10), 107-121. doi: 10.30480 / VAA.2013.270. [In Persian].
- Kashanizadeh, Z., Esfidani, M. R., Keimasi, M., & Manavi Rad, M. (2019). Designing a Typology for Visual Rhetoric with a Focus on the Interaction of Metaphor and Metonymy in Print Advertising. *New Marketing Research Journal*, 9(2), 125-144. doi: 10,22108/NMRJ. 2019,116155,1676 [In Persian].
- Poorabrahim, Sh. (2014). A Study of Verbo-Pictorial Metaphors in Some Persian Informative Posters. *Research in Linguistics*, 6(11), 19-35. doi: 10.22108 / jrl.2020.117723.1368. [In Persian].
- Rezaei, F. (2016). *A Study on Verbal and Non-verbal Metaphors in Religious and National Posters based on Forceville's Cognitive Framework*. Master Thesis. Shahid Bahonar University of Kerman. [In Persian].
- Seventh Day Magazine*. (1/11/2019 to 30/6/2020). Editor: Khalid Salah. Cairo. [In Arabic].

استناد به این مقاله: حبیبی، علی اصغر، عرب یوسف آبادی، عبدالباسط، بیات کشکولی، مژگان. (۱۴۰۰). معنائشناسی استعاره‌های چندوجهی در کاریکاتورهای کرونایی مجله‌الیوم السابع با استناد به الگوی فورسویل. علم زبان، ویژه‌نامه کرونا، سال ۸، ۱۵۳-۱۷۸. Doi: 10.22054/ls.2021.54876.1382

Language Science is licensed under a Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International License.